

3.4.2.2 Kita vertus, EESRK palaiko Europos Parlamento konstitucijos reikalų komisijos pasiūlymą, kiek įmanoma labiau koncentruoti ratifikacijas į apytikslę datą (pavyzdžiui, gegužės 8 ar 9 d.)

3.4.3 EESRK pasisako už aktyvų Europos institucijų dalyvavimą ir Konstitucijos sutarties komunikacijos strategijos parengimą bei įgyvendinimą. Svarbu veikti darniai, kartu su

valstybėmis narėmis ir duoti stiprų bei pozityvų Europos signalą piliečiams.

3.4.4 Iš savo pusės EESRK įsipareigoja perduoti Europos pilietinei visuomenei aiškius atsiliepimus apie Konstitucijos sutarties demokratinę pažangą, būtent dėl pilietiškumo ir dalyvavimo.

2004 m. spalio 28 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto Nuomonė dėl „Aplinkos kaip ekonomikos galimybės“

(2005/C 120/24)

Atsižvelgdami į Europos reikalų ministro p. Atzo NICOLAÏ laišką, Tarybai pirmininkausiantys Nyderlandai, vadovaudamiesi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsnio nuostatomis, 2004 m. balandžio 22 d., paprašė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pateikti tiriamąją nuomonę dėl „Aplinka: ekonomikos galimybė“

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu parengimą, 2004 m. rugsėjo 21 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas — p. BUFFETAUT).

412-osios plenarinės sesijos metu, įvykusios 2004 m. spalio 27-28 d. (2004 m. spalio 28 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 130 balsavus „už“, 2 balsavus „prieš“ ir 2 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 2004 m. balandžio mėn. laišku Tarybai pirmininkausiantys Nyderlandai paprašė EESRK pateikti tiriamąją nuomonę dėl aplinkos kaip ekonomikos galimybės. Pirmininkaujanti Nyderlandų karalystė siekia atkreipti dėmesį į tas galimybes, kurios sudaro sąlygas laimėti abiem pusėms ir kurių dėka pažanga aplinkosaugos ir aplinkosaugos technologijų srityje gali padėti pasiekti Lisabonos strategijoje numatytų ekonominių ir socialinių tikslų.

1.2 Europos Taryba nepabrėžė aplinkosaugos problemų, nors tikslai, kuriuos ji nurodė Europos bendrijai, yra nepaprastai ambicingi: tapti mokslo žiniomis paremta konkurencingiausia ir dinamiškiausia pasaulio ekonomika, sugebančia užtikrinti ilgalaikį ekonomikos augimą, kuriančia daugiau ir kokybiškesnių darbo vietų ir užtikrinančia socialinę sanglaudą. Tik žodis „ilgalaikį“ gali būti siejamas su tvarios plėtros sąvoka.

1.3 Tik po dvejų metų Europos Taryba priėmė sprendimus, kurie padėjo tvarios plėtros strategijos pamatus. Taigi ji papildė Lisabonos strategiją.

1.4 Vis dėlto, ar turime realų pagrindą tvirtinti, kad aplinka tikrai yra Lisabonos strategijos dalis? Kai kurios Europos Sąjungos šalių ūkius apėmęs vangumas verčia jas pirmiausia rūpintis ekonomikos augimu bei naujų darbo vietų kūrimu, o aplinka tampa antraeilium dalyku. Kaip skelbia senovės romėnų patarlė — „primum vivere, deinde philosophare“. Tačiau, ar ne aplinka lemia mūsų gyvenimo sąlygas ir ar ji nėra visų, o ne vien specialistų, rūpestis?

1.5 Šiame kontekste svarbiose Europos ekonomikos srityse buvo kilęs susirūpinimas dėl to, kad Europos Sąjunga, ypač Komisija, siekia visame pasaulyje tapti aplinkosaugos pavyzdžiu, net jei ir bus vienintelės.

1.6 Taigi noras taikyti Kioto protokolą, net kai jo neratifikavo pagrindiniai mūsų konkurentai, sukėlė rimtą kai kurių Europos ekonomikos sluoksnių susirūpinimą, nes jie išvelgė šiuose siekiuose pavojingą lengvabūdiškumą, galintį pažeisti Europos ekonomikos konkurencines galimybes būtent tada, kai ji dalyvauja aršioje pasaulyje vystančioje konkurencinėje kovoje. Buvo ir kitų nuomonių: kad Kioto protokolų tikslų įgyvendinimas taps gamybos būdų efektyvumą skatinančiu faktoriumi, leis sumažinti kaštus, mažiau priklausyti nuo energijos šaltinių ir nuo žaliavos išteklių ir šitaip pakels Europos ekonomikos konkurencines galimybes. Taigi, vyksta ginčas, kurio esmė būtina paaiškinti konkrečiais pavyzdžiais.

1.7 Tą pačią tendenciją atspindi pramonės šakų, kuriose naudojamos cheminės medžiagos, susirūpinimas pasiūlymu įvesti procedūrą, pagal kurią būtų vykdoma jų registracija, vertinimas ir išduodami leidimai naudoti chemines medžiagas (REACH), o atliktas mokslinis tokių medžiagų poveikio tyrimas buvo griežtai kritikuotas.

1.8 Visa ši kritika bei susirūpinimas negali būti paniekiami atmeti. Jie rodo, kad egzistuoja prieštaravimai tarp, iš vienos pusės, ekonomikos augimo bei darbo vietų kūrimo keliamų reikalavimų ir, iš kitos pusės, rūpinimosi aplinkosauga, kuris pasireiškia perdėtu reglamentavimu ir ekonominės konkurencijos realijų nepaisymu.

1.9 Tačiau tuo pat metu kai kurios įmonės, tarp jų ir labai didelės, išsąmoninusios ilgalaikio vystymosi faktorių, paverčia jį jėgos elementu savo strategijoje. Pavyzdžiui, Prancūzijos holdingo Veolia environnement prezidentas, pakviestas į vieną vyriausybės organizuotą seminarą yra pareiškęs: „Įmonės pasiekimai ilgalaikio vystymosi užtikrinimo aspektu tapo ne vien tik jos įstatyminiu išpareigojimu bendrovės akcininkams, jie vis labiau tampa privalumu pasaulinėje konkurencinėje kovoje ir magnetu, pritraukiančiu investuotojus“.

1.10 Taigi, vyksta ginčas. Jis audringas ir apima visą visuomenę, pirmoje eilėje ekonomikos, socialinę ir aplinkos apsaugos sferas. Klausimas keliamas labai aiškiai: ar aplinkosaugos reikalavimų laikymasis tėra tik kliūtis įmonių našumui konkurencinėje kovoje, ar jis vis dėlto gali tapti faktoriumi, užtikrinančiu naujų verslų, naujų rinkų ir naujų technologijų kūrimą?

1.11 Viešoji nuomonė, vyriausybės, asmenys, kuriems patikėta valdyti ekonomiką bei profesinių sąjungų lyderiai, vartotojai bei aplinkosaugos asociacijų atsakingi asmenys nebegali daugiau tenkintis kalbomis, kuriose pilna teorinių išvedžiojimų bei gerų ketinimų, tačiau kurios visiškai neįgyvendinamos praktikoje. Dabar jie tikisi tikslios analizės bei konkrečių

veikimo pavyzdžių, nes politika — tai realybės menas, net jei ši realybė turi būti įkvėpta idealo, suteikiančio jai prasmę.

2. Aplinka — ekonomikos galimybė?

2.1 Užduoti šį klausimą reiškia norą išsiaiškinti, iš vienos pusės, ar kai kurių ekonomikos šakų vystymasis nėra sąlygojamas tik tam tikros išlikusios gamtinės aplinkos ar kokybiško paveldo ir, iš kitos pusės, ar ekologinės technologijos gali realiai padėti siekti ekonominio bei socialinio vystymosi tikslų, kurie nustatyti Lisabonos strategijoje. Tai reiškia taip pat norą sąžiningai išsiaiškinti, ar iš tikrųjų aplinkosaugos normos ir apribojimai tėra tik ekonomikos vystymosi stabdis, mažinantis gebėjimus konkurencinėje kovoje bei, tuo pačiu, darbo vietų skaičių.

2.2 Akivaizdu, kad turizmo ir laisvalaikio sektoriai priklauso nuo kokybiškos gamtos aplinkos. Ištisų Europos regionų, netgi šalių, ekonominis ir socialinis išsivystymas didele dalimi priklauso nuo turizmo. Šių visuomenių stabilumui jų gamtinės aplinkos kokybė yra sąlyga sine qua non. Degradavęs kraštovaizdis, nekilnojamo turto spekuliacijų subjauroti miestai, išsekinta gamta bei užteršti vandenynai sukeltų, ir jau sukelia negrįžtamus ekonominius nuosmukius. Tai tiek pat liečia ir tokias sritis kaip žvejyba, žemės ūkis, netgi medžioklė. Kalbant apie ekologines technologijas, reiktų klausti, ar jos gali būti augimo bei inovacijų faktoriumi ir, jei taip, ieškoti būdų skatinti jų vystymą ir skleidimą, nepažeidžiant konkurencijos taisyklių.

2.3 Suvokiant visiškai pateisinamą kylančios ekonomikos šalių gyventojų norą pasiekti mūsų valstybių visuomenių gyvenimo lygį ir įvertinant, kaip tai atsilieptų gamtos ištekliams ir aplinkai, jei šių šalių vystymasis tęstųsi dabarties techninėmis ir ekonominėmis sąlygomis, priename išvados, kad yra reikalinga tikra technologinė revoliucija. Neesminės inovacijos neatitiktų problemų masto. Praktiškai 80 % planetos gyventojų siekia tokio gyvenimo lygio, kokį turi 20 %, gyvenantys turtingiausiose šalyse. Šiomis aplinkybėmis neišvaiduojama, kad galima ir toliau gyventi išlaikant statu quo, nes ši situacija grėstų katastrofiškais pasekmėmis. Kai kurie gamtos reiškiniai (ledynų tirpimas, gyvūnijos rūšių nykimo grėsmė, miškų nykimas, potvyniai ir t.t....) aiškiai rodo, kad planetos mastu vyksta gamtinės aplinkos pokyčiai, kuriuos įtakoja tiek natūralios, tiek žmonijos veiklos sukeltos priežastys. Praeityje girdėjęsi kai kurie „pavojaus šūksniai“, nors vėliau nepasitvirtinę faktinėje realybėje (rūgšties lietūs ir pranašautas Europos miškų išnykimas) pasitarnavo bent jau tuo, kad vyriausybės buvo priverstos reaguoti ir imtis priemonių, kurios būtent ir padėjo išvengti katastrofiškų padarinių. Visos pusės turėtų būti suinteresuotos siekti subalansuotos plėtros aplinkos apsaugos prevencijos srityje.

2.4 Tradiciškai pirmiausiai susimąstome apie pramoninius gamybos metodus, tačiau negalima pamiršti apie žemės ūkio gamybos metodus, apie transportą ir energijos gamybos būdus, į kurių poveikį aplinkai bei visuomenės sveikatai negali būti neatsižvelgiama. Tiek inovacijos, tiek ekologinės technologijos turi paliesti šiuos gyvybiškai svarbius ekonomikos sektorius.

2.5 Mokslo ir technikos vystymasis ir pokyčiai neišvengiamai įtakoja sociumą. Tai būdinga visoms inovacijoms, taip pat ir ekologinėms technologijoms, ypač jei jos turi pakeisti tradicines ir laiko patikrintas, bet nepakankamai saugias aplinkai technologijas. Reikia stengtis pasiruošti šiems pokyčiams iš anksto, sutelkiant pastangas į profesinį mokymą bei keliant pradinio mokymo lygį. Aplinkos apsauga neturi būti laikoma nedarbo didinimo ir industrializacijos lygio mažinimo faktoriumi. Todėl reikia organizuoti pastoviai palaikomą dialogą tų, kurie atsakingi už aplinkosaugos įstatymų ruošimą ir ekonominių bei socialinių struktūrų atstovų, šitaip numatant, kokios bus planuojamų priemonių pasekmės ūkinei veiklai ir darbo vietų skaičiui, kad būtų galima nuspėti neigiamus pokyčių padarinius.

2.6 Mums tenka priimti tikrą technologinį iššūkį. Europos mokslinis ir techninis potencialas leistų jai, jei tik pakaktų politinės valios, atlikti plataus masto inovacijų aplinkosaugos srityje pradininkės vaidmenį. Be abejo, aplinkos apsaugos kaštai aukšti, tačiau ar šiuo atveju kaštai, skirti konkrečiai veiklai, nebus mažesni nei kaina, kurią tektų sumokėti už neveiklumą?

3. Kokias technologijas reiktų laikyti ekologinėmis?

3.1 Praktikoje galima išskirti du aplinkosaugos technologijų tipus:

- aplinkosaugos technologijos, kurios skirtos patobulinti techninius procesus ir gamybos būdus, siekiant padaryti juos „švaresniais“, labiau „suderinamais su ekologija“. Prie jų priskirtume išmetamųjų dujų katalizatorius, įmonių kaminiuose įrengtas filtravimo sistemas, energetikos našumą gerinančias technologijas ir t.t.
- technologines inovacijas, kurių pati koncepcija atsižvelgia į aplinkos apsaugos reikalavimus ir laikosi ilgalaikio vystymosi principų. Pavyzdžiui, vėjo jėgainės, bendra šilumos ir elektros energijos gamyba, maitinimo elementai, atliekantis degalų vaidmenį, naujosios kartos elektros lemputės (LED) ir t.t.

3.1.1. nėra lengva nubrėžti aiškią „demarkacinę liniją“ tarp prevencinės technologijos ir sveikosios technologijos. Taip, integruotų gaminių politikos (PIP) ⁽¹⁾ principai ir direktyvos dėl taršos prevencijos ir sumažinimo integravimo (PRIP) ⁽¹⁾

⁽¹⁾ OL C 80, 2004-03-30.

principai, kurie yra tikrai savalaikiai ir naudingi, remiasi nuostatomis laikytis sveikos technologijos ir kartu imtis prevencinių priemonių, ir tai puikiai tinka ilgalaikio vystymosi strategijai. Neabejotina, kad apmąstant gaminių koncepciją taip, kad būtų būtina atsižvelgiama į visus jo egzistavimo laikotarpio etapus, bus imamasi tokių jo gamybos technologijų, kurios palankesnės ilgalaikio vystymosi principams.

3.2 Reikia pabrėžti kad, nors šie technologijų tipai ir skirtingo pobūdžio, jie abu daro teigiamą poveikį aplinkos apsaugai ir gali stimuliuoti ekonominę veiklą ir darbo vietų kūrimą.

3.3 Reiktų pastebėti, kad ESRK daugelį kartų pabrėžė, kad būtina „ekologinę pramonę“ diegti kaip visumą ir visuomet turėti galvoje, kad tikrasis iššūkis buvo taip pat „atsižvelgiant į aplinkos apsaugą ir į gamtos išteklius, palaipsniui gerinti visus gamybos būdus ir visus gaminius“ ⁽²⁾.

3.4 Galima išskirti keturias ekologinių technologijų rūšis: gamybos proceso užbaigimo technologijos, integruotos technologijos, progresyvinės technologijos ir radikalios inovacijos (pavyzdžiui, cheminiai procesai, nenaudojant chloro). Dažnai laikoma, kad integruotos technologijos ir radikalios inovacijos suteikia pranašumą tik po tam tikro ilgesnio laikotarpio. Problema čia yra ta, kad įmonės, priverstos veikti rinkose, kur konkurencijos lygis labai aukštas, ne visuomet turės galimybę pasirinkti sprendimą, užtikrinantį joms pranašumą tolimesnėje ateityje. Jos verčiau pasirinks procesus, vykstančius progresyviai, bet užtikrinančius pagerinimus aplinkos apsaugos srityje plačiu mastu.

3.5 Faktinė padėtis yra tokia, kad tie efektyvios aplinkos apsaugos gerinimo pasiekimai, kurie vykdomi ar jau įvykdyti pramonės ir paslaugų tiekimo srityse galėtų užtikrinti pastovų aplinkos apsaugos gerinimą. Tačiau ekonominio augimo dinamika, ypač kylančios ekonomikos šalyse, yra tokia intensyvi, kad pastovi technologinė pažanga nepajėgia susilpninti vis didėjančio eksploatacinio poveikio, daromo tiek aplinkai, tiek gamtos ištekliams.

4. Ar aplinkos apsaugos imperatyvai yra kliūtis ekonomikos vystymuisi?

4.1 Per pastaruosius trisdešimt metų, kai įvertinti augimo faktorius tapo daug sudėtingiau, nei tai buvo galima daryti trisdešimties šlovingųjų metų laikotarpiu, geriausiu įmonės ateities garantu jos klientams, jos aplinkai, jos darbuotojams, ir, in fine, jos akcininkų interesams, tapo įmonės sugebėjimas įdiegti inovacijas ir garantuoti stabilią savo gaminių bei savo gamybos procesų kokybę.

⁽²⁾ OL C 32, 2004-02-05.

4.2 Netgi prieš priimant teisės aktus šioje srityje, vis daugiau įmonių, įdėmiai stebint jų klientams, visuomenei, rinkoms ir viešajai nuomonei, pritarė ilgalaikio vystymosi nuostatomis ir nutarė viešai skelbti ataskaitas apie savo veiksmus ir jų rezultatus šioje srityje.

4.3 Aršios konkurencinės kovos, kurią sąlygoja ekonomikos globalizacija, sąlygomis lemiamais faktoriais, užtikrinančiais žmonių bei kapitalo pritraukimą ir išlaidumą tampa ir aplinkos apsaugos lygis bei socialinės pusiausvyros užtikrinimas. Labai svarbu, kad vykdant derybas su PPO visuomet būtų atsižvelgiama į šiuos faktorius.

4.4 Todėl galima teigti, kad įmonės pasiekimai užtikrinant jos ilgalaikį vystymąsi tampa vis svaresniu jos pranašumu pasaulinėje konkurencinėje kovoje ir sugebėjime pritraukti investuotojus.

4.5 Tuo būdu, priešingai nepasvertiems tvirtinimams, aplinkos apsaugos imperatyvai, bendrai paėmus, nėra kliūtis konkurenciniam pranašumui bei ekonominiam vystymuisi. Rinka jau daug kartų reagavo priimdama iššūkius, kuriuos jai pateikė įstatymų leidyba aplinkos apsaugos srityje. Kaip pavyzdžius galime priminti reikalavimus vandens kokybei bei atliekų perdirbimui. Abejose šiose srityse pastoviai vyksta ekologinių technologijų tobulinimo procesas. Atsiliepdamos į šiuos iššūkius, aplinkos apsaugos paslaugų teikimo įmonės atsako ekonominiais metodais: sukurdamos ir išsaugodamos naujas darbo vietas. Pavyzdžiui, Prancūzijoje atliekų perdirbimo sektorius sukūrė, statistiniais duomenimis, 300.000 darbo vietų.

4.6 Rūpestis išsaugoti gamtos išteklius pasireiškė tuo, kad buvo įdiegtos techninės inovacijos, skatinančios taupius ir kaštus mažinančius gamybos proceso valdymo metodus. Pavyzdžiui, popieriaus pramonėje buvo ženkliai sumažintos suvartojamo vandens apimtys. Jei kadaise vienai popieriaus tonai pagaminti reikėdavo keliu šimtų m³ vandens, šiandien tam pačiam kiekiui pagaminti tereikia 70m³. Akivaizdus ekonomikos ir aplinkosaugos laimėjimas.

4.7 Kaip jau minėjome, turizmo ir laisvalaikio sektoriaus ekonomika didele dalimi priklauso nuo gamtinės aplinkos ir paveldo kokybės. Šiomis aplinkybėmis aplinkos apsaugos imperatyvai ne tik nėra konkurencinio pajėgumo bei ekonominio vystymosi kliūtis, o priešingai, yra pagrindinė jų sąlyga. Nepamirškime, kad daugelio Europos šalių ekonomikoje turizmo sektorius užima esminę vietą. Pavyzdžiui, 2003 metais įplaukos už turizmą sudarė: Ispanijoje — 41,7 Mlrd \$, Prancūzijoje — 36,6 Mlrd \$, Italijoje — 31,3 Mlrd \$, Vokietijoje — 23 Mlrd \$, Jungtinėje Karalystėje — 19,4 Mlrd \$, Austrijoje — 13,6 Mlrd \$, Graikijoje — 10,7 Mlrd \$. Tenka pažymėti, kad kartais aplinkos apsaugos nusistatyti tikslai gali sukelti tarpusavio interesus konfliktą. Taip, siekiui išlaikyti pirmykštį kraštovaizdžio ir

aplinkos grožį gali kilti pavojus, jei šioje teritorijoje bus statomas vėjo jėginių kompleksas.

4.8 Vis dėlto būtina, kad reglamentuojantys aplinkos apsaugą teisės aktai būtų kuriami paklūstant proporcingumo taisyklei. Reikia vengti atvejų, kai ekonominiai aplinkos apsaugą užtikrinančio teisės akto įgyvendinimo kaštai bus aukštesni nei pelnai, kuriuos tikimasi gauti, įgyvendinus aplinkosaugos priemones; EESRK supranta, kad tai labai sunku apskaičiuoti: kiek kainuoja žmogaus gyvybė. Žinoma reikia stengtis, kad būtų išlaikyta reali pusiausvyra tarp aplinkosaugos priemonių įgyvendinimo kaštų ir išvengti padarinių finansinės išraiškos. Jei nebus atsižvelgiama į šį realistinį aspektą, gausime efektą, priešingą tam, ko tikėtasi: negalėsime taikyti įstatymo, sulauksime ekonominių sunkumų ir kils vartotojų nepasitenkinimas.

4.8.1 Tokiu būdu, šio sektoriaus įmonės priverstos dirbti ypatingai suvaržytos ūkinės veiklos sąlygomis, kur manevravimo galimybės minimalios — iš vienos pusės dėl to, kad konkurentų spaudimas labai stiprus ir, iš kitos pusės, dėl to, kad vartotojams aplinkosaugos aspektas lieka antraeilis, lyginant su automobilio kaina, komfortu ir sauga, — su viena pažymėtina išimtimi — tai Vokietijos rinka. Tokiomis sąlygomis aplinkosaugos technologijų įgyvendinimas vykdomas palaiapsniui, verčiau įdiegiant vieną po kito technologinius patobulinimus, nei užsimojant įvykdyti technologinę revoliuciją, kurios kaštai šiai dienai lieka nepateisinamai aukšti, nes neramios rinkos greitam investicijų atsipirkimui. Ryškus pavyzdys — Toyotos mišraus automobilio modelio Prius likimas. Jis rado savo rinką Jungtinėse Valstijose, bet nesugebėjo įsitvirtinti Europoje. Tačiau automobiliai su dyzeliniais varikliai, kuriuose įrengti dalelių filtrai, yra labai patraukli alternatyva aplinkos apsaugos aspektu.

4.8.2 Įdomu panagrinėti dalelių filtro atvejį. Dyzeliniai varikliai išmeta 25 % mažiau CO₂ nei benzininiai varikliai, tačiau jie išskiria sveikatai kenksmingas daleles. Papildomas dalelių filtras kaštuoja maždaug 500€ (nuo 5 iki 10 % nedidelio automobilio kainos). Gamintojams tenka, spręsti kol suodžių filtrai nėra privalomi pagal įstatymą, ką pasirinkti: arba siūlyti šį filtrą kaip papildomą įrangą, arba montuoti jį į serijinius modelius, bet sumažinti savo pelno maržą, nes didinti automobilio kainą šiuolaikinės rinkos konkurencijos sąlygomis — nedėkingas sprendimas. Pasirodė, kad jei Vokietijoje 90 % klientų buvo už dalelių filtrų montavimą į automobilius, likusioje Europoje už šį pasirinkimą buvo tik 5 % vartotojų ! Todėl kai kurie gamintojai pasirinko sprendimą įrengti savo automobiliuose dalelių filtrus ir sumažinti savo pelno maržą, tačiau akivaizdu, kad ši praktika nesitęs ilgesnį laiką, ypač šiuolaikinės aršios konkurencinės kovos sąlygomis. Dalelių filtras įsitvirtins palaiapsniui, tačiau tik tokiu tempu, kuris atitinka klientų, ypač tų, kurie įsigyja nedidelius automobilius, perkamosios galios augimą.

Šis pavyzdys aiškiai parodo kaip atsiranda aplinkosaugos technologijų rinkos: arba dėl vartotojų savimonės, kai jis investuodamas mato naudą sau arba aplinkai, arba dėl įstatyminių priemonių. Dauguma ligšiolinių sėkmingų aplinkosaugos pavyzdžių buvo pasiekta išleidžiant įstatymus tam tikroje srityje. Būtent automobilių sritis tam yra geras pavyzdys (pvz. trijų pakopų katalizatorius).

4.8.3 Šiame pramonės sektoriuje yra dar ir kitų ekologinių technologijų inovacijos galimybių: automobilis, kuris pajuda iš vietos elektros variklio pagalba, išmetamųjų dujų perdirbimo tobulinimas, garso lygio mažinimas, saugos lygio kėlimas. Lemiamas klausimas čia lieka — technologijos kaštai.

4.8.4 Išvada, kurią galime daryti panagrinėję automobilių gamybos sektoriaus pavyzdį, yra ta, kad ekologinės technologijos plačiai nepaplinta, jei jos nėra gyvybingos ekonominiu aspektu; bet tam, kad būtum efektyvus pelno atžvilgiu gamintojas, reikia masinės gamybos. Praktiškai, aršios konkurencijos sąlygomis, ekologinių technologijų įdiegimas vyks palaipsniui ir nuolat. Šioje srityje būtina atlikti fundamentalius ir gerai paremtus šių technologijų poveikio tyrimus, kuriuose būtų atsižvelgiama ne tik į aplinkosaugos ir rinkos būklę ES viduje, bet ir į jų būklę tarptautiniu mastu.

5. Kaip vystyti inovacines ekologines technologijas?

5.1 Jei laikysime inovacinėmis ekologinėmis technologijomis tokias, kurių koncepcijoje jau yra atsižvelgiama į aplinkos apsaugą ir taupesnę gamtos išteklių naudojimą, priešingai toms technologijoms, kurios remiasi „atliekų išmetimo per vamzdį“ principu, tai teks pripažinti, kad daugumoje atvejų jos dar lieka pradinėje stadijoje arba net eksperimento būklėje.

5.2 Tuo labiau, kad situacija įvairiose srityse labai kontrastinga. Jei vėjo jėgainių technologija jau gerai išbandyta ir yra pramoninio vystymosi stadijoje, daugiausiai dėka to, kad ši rinka yra remiama palankiais reglamentuojančiais aktais, panašiai kaip ir bendroje elektros energijos ir šilumos gamyboje, tai naujosios kartos elektros lemputės (LED) dar tik skver-

biasi į rinką, kuri, atrodo, žada joms gražią ateitį, o kitos technologijos kaip, pavyzdžiui, membraniniai filtrai vandens valymui, dar lieka mokslinio tyrimo stadijoje. Pagaliau, eilė technologijų, nors ir yra labai naudingos, eksploatuojamos gana siauru mastu.

5.3 Tokioje kaleidoskopinėje situacijoje reikalingos gerai pritaikytos priemonės — tiek finansavimo srityje, tiek keičiantis informacija ir sudarant duomenų tinklus, tiek ir teisinės bei mokestinės priemonės. Taip pat negalima pamiršti apie būtinybę atlikti gerą analizę, kuri padės nustatyti, kurios ekologinės technologijos tikrai vertingos ir taip leis išvengti finansų švaistymo.

5.4 Visos galimos įsivaizduoti finansinės, mokestinės ir teisinės priemonės iš tikrųjų atitinka įvairius inovacinių ekologinių technologijų įgyvendinimo etapus:

— subsidijos moksliniams tyrimams, realizavimo galimybių ištyrimui, verslo inkubatorių sukūrimui;

— rizikos kapitalas pradiniam etapui;

— beprocentės ar įprastinės paskolos vystymo etapui;

— mokestinės lengvatos rinkos įtvirtinimui;

— mokesčiai už ekologiją, skatinantys nenaudoti aplinkai nepalankių gamybos metodų, jei egzistuoja alternatyvios technologijos, kurie skirti aplinkosaugos tyrimams finansuoti.

Pavyzdžiui, degalai, pagaminti iš žemės ūkio produktų (dies-teris), kurių gamybos savikaina aukštesnė nei naftos produktų, Prancūzijoje nėra plačiai paplitę, nes jiems taikomi tie patys aukšti mokesčiai, kaip ir naftos produktams. Jei būtų norima vystyti jų gamybą ir vartojimą, būtų galima arba taikyti jiems palankesnius mokesčių tarifus arba imtis teisiųjų priemonių ir nustatyti, kad jie būtų tam tikra proporcija maišomi su tradiciniais degalais. Visa esmė čia — nustatyti tinkamą pusiausvyrą tarp ekonominių kaštų, išvengtų trikdžių bei ekologinio laimėjimo.

5.5 Taip pat turi būti išvystyti tinklai, kuriais galėtų vykti apsikaitimas bei tarpusavio informavimas apie tinkamiausius veikimo metodus ir naujausias technologijas. Šis elementas ypatingai svarbus tiek verslininkams, tiek valstybinių bendrijų atsakingiems asmenims, nes jiems reikalingos priemonės, leidžiančioms patikimai ir efektyviai argumentuoti sprendimus, priimamus, kai jiems teks rinktis tarp tradicinių, išbandytų ir „nėgresiančių netikėtumais“ gamybos būdų ir naujų technologijų, kurios labiau saugo aplinką, tačiau yra mažiau žinomos ir neišbandytos.

5.6 Todėl jei norima, skelbiant viešuosius valstybinius užsakymus-konkursus rangai, stimuliuoti ir vystyti ekologines technologijas, reikalingas labai akylus situacijos valdymas. Kreipiant dėmesį į valstybinius užsakymus, negalima apleisti ir privačių užsakymų sferos, kurioje veikiama lanksčiau ir reaguojama operatyviau. Jau dabar kai kurios įmonės į savo tiekėjų atrankos kriterijų sąrašą įtraukė reikalavimą laikytis ilgalaikio vystymosi principų ir patvirtino tipines sutarčių išlygas, liečiančias ilgalaikį vystymąsi, kurios palaipsniui yra įtraukiamos į sutartis, sudaromas su tiekėjais, o savo pirkėjams šios įmonės organizavo mokymus ilgalaikio vystymosi tema.

5.7 Turėtų būti naudojamos etiketės, pabrėžiančios ekologinį gaminio aspektą, o taip pat premijų ir atlyginimų sistema, skatinanti ekologines technologijas, padedanti išryškinti jų vertę ir tinkamai jas pristatyti.

5.7.1 1999 metais, pirmininkaujant Suomijai, jos iniciatyva buvo organizuotas kokybiškos Europos vizijos svarstymas, kuris tęsėsi visus 2000 metus, pirmininkaujant Portugalijai ir Prancūzijai. Šios iniciatyvos rezultatas — svarbus dokumentas, išleistas vadovaujant Europos kokybės organizacijai. Kai kurie iš tada išsakytų teiginių galėtų būti sėkmingai panaudoti diegiant ekologines technologijas.

6. Visų bendras reikalas

6.1 Aplinkos apsaugą paversti tikru ekonomiką skatinančiu faktoriumi — ne aplinkos apsaugos specialistų uždavinys. Ji jau yra tokių svarbių ekonomikos sričių kaip turizmas ir laisvalaikio industrija pamatinis elementas. Kalbant apie ekologines technologijas, sėkmės raktas slypi sugebėjime sukurti tikrą rinką ir skatinti įmonių reagavimą. Čia reikėtų tinkamiau išryškinti laisvanoriškas iniciatyvas, kurių imasi įmonės ar atskiros pramonės sritys, įgyvendindamos inovacines technologijas ir aplinkos apsaugos priemones.

6.2 Akivaizdu, kad jei ekologinės technologijos iš tikrųjų leidžia sumažinti gamybos kaštus mažesnėmis energijos ir žaliavų sąnaudomis, suteikia galimybę pagerinti įmonės bei jos

gaminamų gaminių įvaizdį, padidina pardavimų apimtį ir sumažina išlaidas aplinkos apsaugai, įmonės būtinai jomis susidomės ir užtikrins jų įdiegimą. Vis dėlto dar būtina, kad jos sužinotų apie šias technologijas ir sugebėtų įvertinti jų veikimo efektyvumą. Čia ir matome būtinumą sukurti realiai funkcionuojantį tinklą, kuriuo bus keičiamasi informacija apie geriausius gamybos būdus ir aplinką saugančias technologijas. Tokie tinklai galėtų jungti valstybinės valdžios institucijas, profesines asociacijas, techninius centrus ir mokslinio tyrimo centrus.

6.3 Būtina mobilizuoti verslininkus ir profesijų atstovus. Tiek pat svarbu mobilizuoti klientus ir vartotojus. Be jų rinka neegzistuoja. Todėl ekologinės technologijos plačiai publikai turi būti pristatytos kaip efektyviai veikiančios tiek aplinkosaugos, tiek gamybos atžvilgiu, nes jei šis įtikinimas nebus atliktas, jos liks šalutiniu ekonominio vystymosi elementu, keliančiu tik palankų susidomėjimą, bet bus laikomasi nuomonės, kad ir be jų šis vystymasis sėkmingai vyks.

6.3.1 Būtina, kad aplinkos apsaugos politika atsižvelgtų į savo pačios daromą ekonominį poveikį, ir tiek pat būtina, kad ekonominė politika išsąmonintų aplinkos apsaugos būtinybę. Tam tikra prasme jos turi būti interaktyvios, nes jokia sėkmė neįmanoma, jei nebus atsižvelgiama į ekonominę realizavimo galimybę bei į vykdomos politikos padarinius, palankius aplinkos apsaugai.

6.3.2 Taip pat reikia kaip galint anksčiau numatyti aplinkos apsaugos normų taikymo bei ekologinių technologijų įdiegimo socialines pasekmes ir organizuoti profesinius mokymus, būtinus, kad įmonių darbuotojai, kuriems teks jas įdiegti, galėtų tai daryti geriausiomis sąlygomis bei nerizikuodami prarasti savo darbo vietų.

6.4 Dabar, kai tapo modernesnės ir ekonomikos augimą išgyvena labai didelį gyventojų skaičių ir potencialą turinčios šalys, būtina kuo platesniu mastu plėtoti efektyvias ekologines technologijas. Reikia sukurti ir konkrečiai įgyvendinti visiškai naują ekonominio, socialinio ir aplinkosaugos vystymosi modelį. Europos Sąjunga, pasižyminti ypatingais pasiekimais ekologinių technologijų srityje, galėtų tapti privilegijuota kylančios ekonomikos šalių partnere ir pasinaudoti naujai besikuriančių rinkų teikiama galimybėmis.

6.5 Aplinkosaugos technologijų moksliniai tyrimai ir taikomoji veikla yra ir gali tapti ekonomine vertybe, kaip rodo konkretūs pavyzdžiai, kai įdiegiamos pažangios, integruotos ar net radikalių technologijos. Be to, jos yra būtinos, kadangi nuo jų priklauso mūsų pasaulio ateitis ir niekas neturi teisės sąmoningai ja nesirūpinti. Visi esame atsakingi už Žemę, kurią paliksime savo vaikams.

2004 m. spalio 28 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirminikė

Anne-Marie SIGMUND

PRIEDAS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonei

Šis pakeitimas nebuvo priimtas, nes jam nepritarė daugiau nei ¼ narių.

1.8 punktą pakeisti taip:

Iš kai kurių pusių išreikšta kritika bei susirūpinimas negali būti paniekinamai atmesti. Kai kurių ekonomikos dalyvių įsitikinimu jie parodo, kad egzistuoja prieštaravimai tarp, iš vienos pusės, ekonomikos augimo bei darbo vietų kūrimo keliamų reikalavimų ir, iš kitos pusės, rūpinimosi aplinkosauga, kuris pasireiškia perdėtu reglamentavimu ir ekonominės konkurencijos realijų nepaisymu. Atrodo, kad šių problemų priežastys yra nepakankamas tam tikrų mechanizmų, procesų ir jų įgyvendinimui reikalingų strategijų įvertinimas bei blogas valdymas.

Balsavimo rezultatai:

46 balsavo „už“

71 balsavo „prieš“

9 susilaikė
